

Somalia: Sikkerhetssituasjonen i Mogadishu og al-Shabaabs innflytelse i byen

- I hvilken grad rammes sivile av vold i Mogadishu?
- Hvem står bak volden og hvem er ofre?
- I hvilken grad har al-Shabaab innflytelse i Mogadishu?
- I hvilken grad har Den islamske stat (IS) innflytelse i byen?
- Hva er «Green Zone»?

Innledning

Denne responsen gir en kort redegjørelse av den aktuelle sikkerhetssituasjonen¹ for sivilbefolkningen i Mogadishu, med særlig fokus på perioden 2021 til juli 2022. Sikkerhetsmessige forhold i Mogadishu har vært et sentralt tema for Landinfos arbeid i mange år, og denne responsen må ses i sammenheng med tidligere publikasjoner om dette temaet (se blant annet Landinfo 2021, 2020, 2018 og 2017).

Responsen bygger blant annet på informasjon innhentet under en informasjonsinnhentingsreise til Mogadishu i mai 2022, men også på informasjon fra Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED) og andre åpne kilder. De muntlige kildene er anonymiserte av hensyn til deres sikkerhet og/eller arbeidssituasjon.

Kildegrunnlag

I Somalia finnes det ikke institusjoner som registrerer og fører statistikk over drap og andre voldshendelser. Organisasjonen Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED) samler informasjon om voldshendelser i Mogadishu og Somalia for øvrig fra blant annet media og lokale organisasjoner, og lagrer informasjonen i en database. Databasen (ACLED 2022) gir informasjon om hvem som var involvert, hendelsesforløp og antall drepte. I hvilken grad lokale medier og organisasjoner, og dermed ACLED, fanger opp voldshendelser, varierer trolig i

¹ Sikkerhet defineres er som frihet fra forsettlig bruk av, eller trussel om, fysisk vold.

Somalia som helhet og over tid, men etter Landinfos vurdering fanges alvorlige voldshendelser i Mogadishu normalt opp.

Gitt de utfordringene som er knyttet til informasjonshenting, og det faktum at det ikke finnes noen fullgod oversikt over voldshendelser i Somalia, mener Landinfo at ACLEDs informasjon gir en god indikasjon på voldsnivået i Mogadishu, herunder antall drepte, hvem som står bak volden, og hvem som er ofrene. Selv om ACLED oppgir eksakte tall, og disse gjengis i denne responsen, må tallene ses som estimer.

Responsen bygger også på informasjon fra muntlige kilder som Landinfo møtte i Mogadishu i mai 2022. Kildene er i all hovedsak somaliske ressurspersoner som lever i og har sine sosiale nettverk i byen. Landinfos erfaring, etter å ha besøkt Mogadishu nærmest årlig siden 2012,² er at lokale kilder gir en mer nyansert og uttømmende redegjørelse av situasjonen for lokalbefolkningen i Mogadishu enn internasjonale kilder i byen.³

Det generelle bildet og utvikling over tid

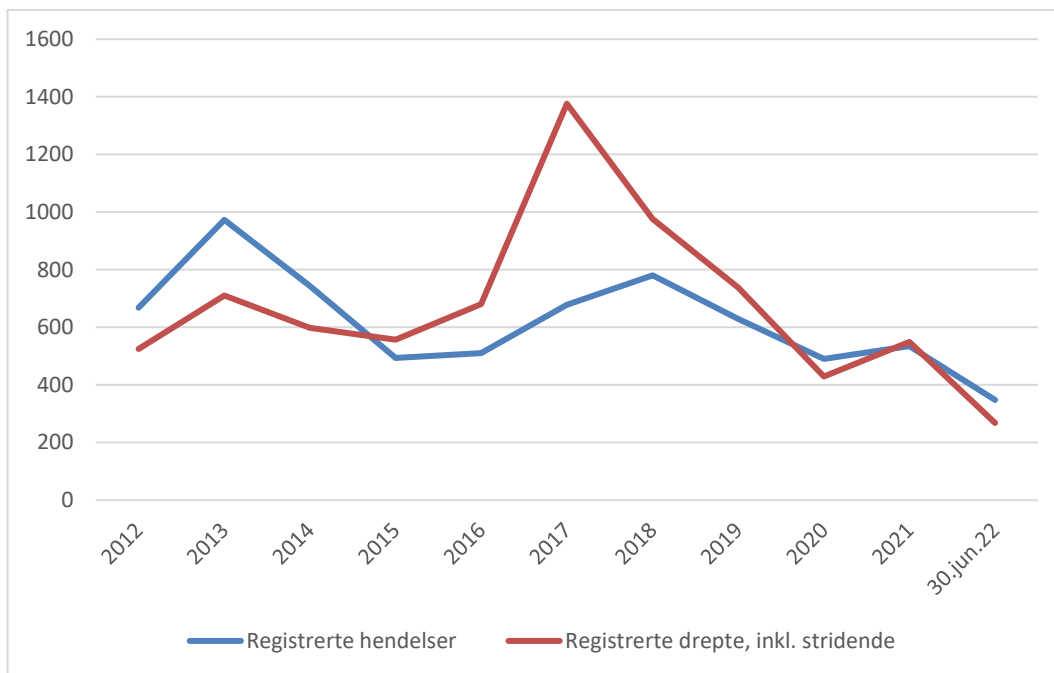
De lokale kildene vi møtte i Mogadishu i mai 2022 (kildene C, D, E og H) betegnet alle den sikkerhetsmessige utviklingen i byen som positiv, spesielt siden 2019. På oppfølgingsspørsmål om hva kildene la i dette, forklarte de at antall al-Shabaab-angrep, spesielt bombeangrep, og dermed også antall drepte, var redusert. Kildene var ikke i stand til å tallfeste dette, men påstanden deres underbygges av ACLED (2022).⁴ Som det fremgår i diagram 1, har både antall registrerte voldshendelser og registrerte drepte gått noe ned de siste årene.

² Landinfo besøkte Mogadishu mer eller mindre årlige fra 2012 inntil pandemien satte en midlertidig stopper for slike reiser i 2020. Reisen i mai 2022 var følgelig første gang vi besøkte byen siden februar 2019.

³ Internasjonale kilder i Mogadishu oppholder seg i all hovedsak i et område ved flyplassen, som er fysisk adskilt fra resten av byen. Slike kilder har svært begrenset bevegelsesfrihet, og deres gjengivelse av forhold i Mogadishu er ofte preget av en form for «bunkermentalitet» med fokus på sikkerhetssituasjonen for representanter for internasjonale organisasjoner fremfor lokalbefolkningen. Som det fremgår under, trakk også lokale kilder som Landinfo møtte under reisen i mai 2022 frem dette. Lokale kilder kan ha vansker med å komme seg inn på flyplassområdet grunnet strenge og tidkrevende sikkerhetstiltak. Samtalene med kildene fant følgelig sted utenfor flyplassområdet i Mogadishu.

⁴ Tall for juli og august var ikke tilgjengelige da denne responsen ble utarbeidet.

Diagram 1: Vold i Mogadishu over tid

Utarbeidet av Landinfo på bakgrunn av data fra ACLED (2022).

Om man ser på utviklingen helt siden 2012, da myndighetene formelt gjenvant kontroll over hele Mogadishu,⁵ har antall hendelser og drepte riktignok ligget nokså stabilt på mellom 500 og 1000 årlig,⁶ men her er det viktig å huske på at befolkningstallet i Mogadishu har økt kraftig siden den gang. Mens det i 2012 trolig bare levde noen hundre tusen mennesker i byen (Landinfo 2020, s. 9), antas Mogadishu i dag å ha en befolkning på rundt to millioner (Store norske leksikon 2021).⁷ Sett hen til antall mennesker som lever i byen, har altså voldsutviklingen vært langt mer positiv enn hva diagram 1 tilsier.

Kildene D og E (møte i Mogadishu, mai 2022) viste i denne sammenheng til at internasjonale medier ofte gir et feilaktig og utelukkende negativt bilde av

⁵ Al-Shabaab tok kontroll over store deler av Mogadishu i 2009, men klarte ikke å ta kontroll over hele byen fordi styrker fra Den afrikanske union (inntil 31. mars 2022 kjent som African Union Mission to Somalia (AMISOM), men deretter som African Union Transition Mission in Somalia (ATMIS)) beskyttet de internasjonalt anerkjente myndighetene. Al-Shabaab trakk hæren sin ut av sentrale deler av Mogadishu i august 2011, og ble i februar 2012 også presset ut av byens ytre områder.

⁶ Unntaket er 2017, da det ble registrert nesten 1500 drepte. Dette skyldes lastebilbombeangrepet den 14. oktober 2017, som alene tok livet av over 500 mennesker (Kahiye 2021b).

⁷ Det finnes ingen sikre tall på hvor mange mennesker som bor i Mogadishu. En befolkningsundersøkelse fra 2014, gjennomført av somaliske myndigheter med støtte fra blant annet FNs befolkningsfond, ga et estimat på 1,65 millioner innbyggere (UNFPA 2014, s. 31).

sikkerhetssituasjonen i Mogadishu fordi ikke-somaliske journalister har begrenset bevegelsesfrihet i byen og i liten grad prater med lokalbefolkningen.

Alle kildene som Landinfo møtte i Mogadishu i 2022, ga samtidig uttrykk for at de sikkerhetsmessige utfordringene i byen ikke har endret seg nevneverdig de senere årene hva gjelder hvem som står bak volden og hvem som er ofre. Også dette underbygges av ACLED (2022). Som det fremgår under, preges sikkerhetssituasjonen i Mogadishu fortsatt av at al-Shabaab gjennomfører angrep mot myndighetene og deres støttespillere, inkludert sivile personer og steder. Kildene er tydelig på at sivilbefolkningen generelt er ikke et angrepsmål, men understreker at al-Shabaab tar lite hensyn til tilfeldig forbipasserende når de angriper. Også myndighetsstyrker, Den islamske stat (IS) og ukjente gjerningspersoner står bak volden i Mogadishu.

Angrep mot og trefninger mellom myndighetsstyrker

I 2021 registrerte ACLED (2022) 535 voldshendelser og 549 drepte i Mogadishu. I 2022 registrerte ACLED til og med 30. juni, altså i løpet av årets første seks måneder, 348 hendelser og 268 drepte i byen. Antall drepte inkluderer både sivile og stridende, inkludert gjerningspersoner.

Som vist i tabell 1, var cirka 70 prosent av de registrerte voldshendelsene i Mogadishu i 2021 til og med 30. juni 2022 rettet mot militære mål. Disse hendelsene inkluderer angrep mot myndighetsstyrker og deres allierte fra al-Shabaab og ukjente gjerningspersoner, samt skuddvekslinger mellom myndighetsstyrker. Hendelsene resulterte ifølge ACLED i 507 drepte. Det er nærliggende å anta at disse i hovedsak var militære, men også sivile rammes i slike angrep.

Tabell 1: Registrerte voldshendelser i Mogadishu fra 1. januar 2021 til og med 30. juni 2022

Angrepsmål	Registrerte voldshendelser	Registrerte drepte
Militære	616	507
Sivile	224	309
Annet ⁸	43	1
Totalt	883	817

Utarbeidet av Landinfo på bakgrunn av data fra ACLED (2022).

⁸ «Annet» inkluderer her hendelser som ACLED kategoriserer som «protests/riots», «strategic development», samt enkelte hendelser kategorisert som «explosions/remote violence» hvor angrepet feilet og angrepsmålet fremstår som uklart. Kategorien «strategic development» inkluderer arrestasjoner og avvergede eller feilslåtte angrep.

Al-Shabaab stod eller antas å stå bak det store flertallet av angrepene mot militære mål (537 registrerte hendelser, som resulterte i 425 registrerte drepte).⁹ Al-Shabaab-angrepene mot militære mål tok i hovedsak form av likvideringer, men inkluderer også bakholdsangrep (gjerne også omtalt som «hit-and-run» angrep), spesielt i utkantområder. Angrepene tok i all hovedsak form av skyting eller håndgranatkasting mot enkeltmedlemmer av og mindre grupper myndighetsstyrker, men inkluderte også bruk av improviserte eksplosive innretninger og selvmordsbombere.

De fleste angrepene mot militære mål synes å finne sted i utkantområder av Mogadishu, som distriktene/bydelene Kadha¹⁰ og Daynile, men alle bydeler/distrikter synes å være berørt. Det mest omfattende angrepet fant sted den 16. februar 2022, da al-Shabaab gikk til angrep mot flere kontrollposter i utkantområder av Mogadishu og midlertidig overtok en politistasjon i Kadha (Hassan 2022; ACLED 2022). Et angrep som fikk stor internasjonal oppmerksomhet, fant sted den 23. mars 2022, da to al-Shabaab-medlemmer gikk til angrep mot sikkerhetsstyrker innenfor den østlige inngangen («Marina Gate») til flyplassområdet (se for eksempel Faruk 2022).

Islamsk stat (IS) stod eller antas ifølge ACLED (2022) å stå bak 11 angrep mot sikkerhetsstyrker i byen (som resulterte i 16 registrerte drepte). Disse angrepene tok i all hovedsak form av håndgranatkasting mot sikkerhetsstyrker.

Trefninger mellom myndighetsstyrker forekom ifølge ACLED (2022) typisk mellom styrker fra ulike klaner,¹¹ og skyldtes blant annet konflikter om land eller passering av veikontrollposter. De mest alvorlige trefningene mellom myndighetsstyrker fant sted den 25. april 2021, da det kom til kamper mellom styrker for og mot daværende president Mohamed Abdullahi Mohamed, kjent som «Farmajo». ¹² Kampene hadde sin bakgrunn i at Farmajo utvidet sin mandatperiode med to år uten å holde valg. Kampene begrenset seg til den 25. april 2021 og blusset ikke opp igjen etter dette. Farmajo kom opposisjonen i møte med å gå tilbake på forlengelsen av mandatperioden sin, og den 15. mai 2022 ble Hassan Sheikh Mohamud (Hawiye-Abgal) valgt til ny president (Hujale 2022). De lokale kildene som Landinfo møtte i mai 2022 beskrev konflikten som resulterte i kamper i april 2021 som tilbakelagt.¹³

⁹ Myndighetsstyrker stod ifølge ACLED bak 36 voldshendelser (55 registrerte drepte), mens 29 hendelser (16 registrerte drepte) ble begått av ukjente gjerningspersoner.

¹⁰ Bydelen/distriktet Kadha synes ikke nødvendigvis på kart over Mogadishu. Bydelen er nokså ny, og et resultat av at Mogadishu har ekspandert inn i naboregionen Nedre Shabelle. Kadha er lokalisert vest for Daynile og nord for Dharkenley, og utgjør således den mest perifere delen av Mogadishu.

¹¹ De somaliske myndighetsstyrkene består i all hovedsak av klanbaserte militser, hvis lojalitet først og fremst ligger hos egen klan.

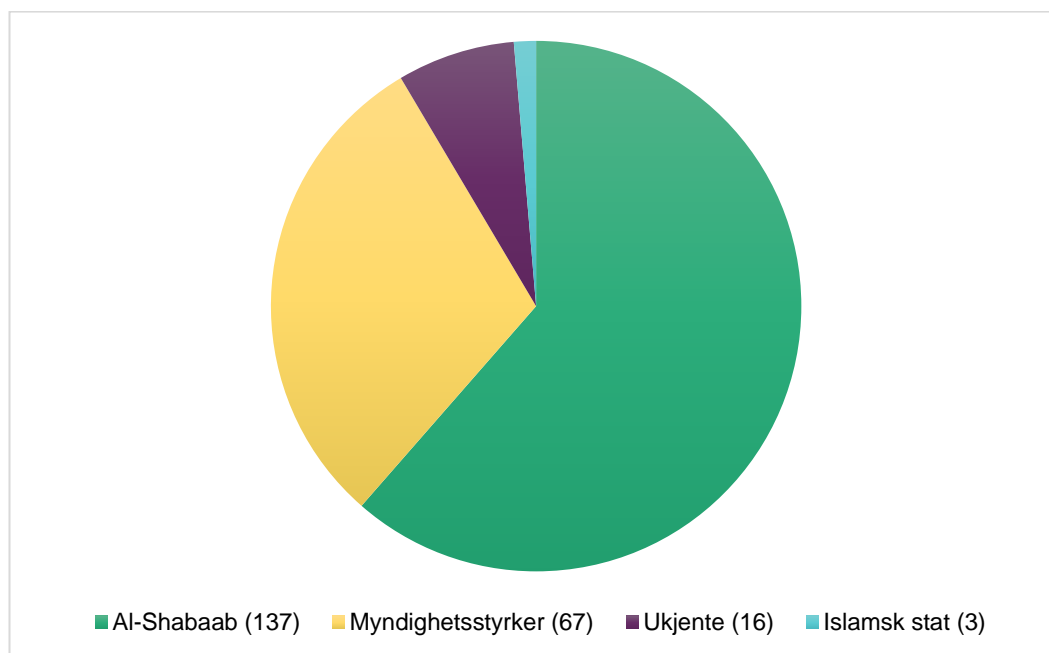
¹² Landinfo har omtalt denne hendelsen i en egen respons (se Landinfo 2021).

¹³ Landinfo har tidligere vist til at kampene i april 2021 hadde en tydelig klandimensjon ved at Farmajo er Darod og opposisjonen bestod av Hawiye-klaner, men kildene som Landinfo diskuterte

Angrep mot sivile

Av de totalt 883 registrerte voldshendelsene i 18-månedersperioden fra 1. januar 2021 til 30. juni 2022, har ACLED registrert 224 av hendelsene (cirka ¼) som angrep mot sivile.¹⁴ Disse angrepene resulterte ifølge ACLED i 309 drepte.

Diagram 2: Hvem stod bak angrep mot sivile 1. januar 2021 til 30. juni 2022?

Utarbeidet av Landinfo på bakgrunn av data fra ACLED (2022).

Al-Shabaab-angrep mot sivile

Som det fremgår av diagram 2, stod al-Shabaab ifølge ACLED (2022) bak cirka 60 prosent av angrepene mot sivile i Mogadishu i den aktuelle perioden. Dette inkluderer ikke bare angrep som al-Shabaab har påtatt seg ansvaret for, men også angrep som al-Shabaab mistenkes å stå bak uten å ha påtatt seg ansvaret. Disse angrepene resulterte i 245 drepte, og tok i all hovedsak form av likvideringer gjennom skyting eller bruk av improviserte bomber rettet mot valgdelegater og myndighetspersoner, inkludert soldater og medlemmer av andre sikkerhetsstyrker som ikke var på jobb da de ble angrepet.

Det mest dødelige angrepet i Mogadishu i den aktuelle perioden, inngår ifølge ACLED (2022) i denne kategorien. Dette angrepet fant sted i midten av juni 2021, da en selvmordsbomber (forkledd som rekrutt) tok livet av minst 40 rekrutter

dette med under oppholdet i Mogadishu i mai 2022, nedtonte betydningen av dette. Ifølge kildene C og G påvirker kampene ikke relasjoner mellom vanlige folk fra ulike klaner i byen.

¹⁴ Angrep mot sivile inkluderer her hendelser som ACLED kategoriserer som «violence against civilians» og «explosions/remote violence» som rammer personer som ACLED kategoriserer som sivile. Som det fremgår senere i responsen, omhandler denne kategorien også medlemmer av myndighetsstyrker som ikke var på jobb da de ble angrepet.

(som ACLED har definert som sivile) ved et treningssenter for den somaliske hæren sør i Mogadishu.¹⁵

Al-Shabaab-angrep mot sivile inkluderer også enkelte angrep mot utvalgte hoteller og spisesteder, som er kjent for å tiltrekke seg personer assosiert med myndighetene (se for eksempel AFP 2021; Zeit Online 2021; Al Jazeera 2021a & 2021b; Maruf 2021 og BBC 2022). De lokale kildene som Landinfo møtte i Mogadishu i mai 2022, var fortsatt omforente om at sivilbefolkningen generelt ikke er et angrepsmål for al-Shabaab, og at al-Shabaab i all hovedsak retter angrepene sine mot myndighetspersoner og steder hvor myndighetspersoner ferdes, herunder utvalgte hoteller og spisesteder (kildene C, D, E og G, møter i Mogadishu, mai 2022).¹⁶ Dette underbygges av ACLED (2022), som blant annet viser at 80 prosent av al-Shabaab-angrepene i den aktuelle perioden (537 av totalt 674 angrep) rettet seg mot myndighetsstyrker.

Kildene understrekte samtidig at al-Shabaab tar lite hensyn til eventuelle tilfeldige ofre når de angriper sine mål,¹⁷ og at det alltid foreligger en «restrisiko» ved å være på «feil sted til feil tid», for eksempel ved at en bombe går av før den når sitt tiltenkte mål. Kilde A (møte i Mogadishu, mai 2022) trakk frem de mange veikontrollpostene i Mogadishu som særlige sårbare punkter i så måte, da disse kan resultere i at for eksempel selvmordsbomber oppdages og går i luften før de når sitt tilsiktede mål.

Angrepet mot Hayat Hotel i august 2022

Kvelden den 19. august 2022 angrep al-Shabaab Hayat Hotel, lokalisert ved KM4-området i det sørlige Mogadishu (se Google Maps).¹⁸ Angrepet fikk mye internasjonal oppmerksomhet, men utgjør etter Landinfos vurdering ingen endring av sikkerhetssituasjonen i byen slik den er beskrevet over. I likhet med andre hoteller som har blitt angrepet av al-Shabaab, var også Hayat kjent som et hotell hvor myndighetspersoner oppholder seg (Garowe Online 2022; The Somali Wire 2022). Som ved tidligere hotellangrep, startet også dette angrepet med en bombeeksplosjon, hvorpå en gruppe bevæpnede personer stormet

¹⁵ Andre kilder viser til at «minst ti» rekrutter ble drept i angrepet (se for eksempel Mohamed & Specia 2021 og Kahiye 2021a).

¹⁶ Som ved tidligere reiser, ga flere av de lokale kildene som Landinfo møtte i Mogadishu i mai 2022 uttrykk for bevissthet rundt hvilke hoteller og andre steder som forbindes med myndighetene og derfor utgjør et potensielt angrepsmål for al-Shabaab. Hoteller og spisesteder hvor ministre, parlamentarikere og andre myndighetspersoner bor, spiser og/eller møtes på, er gjerne godt synlige ved at de har omfattende sikkerhetstiltak i form av blant annet fysiske sperringer og væpnede vakter. Myndighetspersoner benytter seg av slike steder nettopp på grunn av sikkerhetstiltakene de tilbyr, men stedene blir dermed også angrepsmål for al-Shabaab.

¹⁷ Al-Shabaab «rettferdiggjør» at også tilfeldige sivile blir drept i deres angrep ved å påstå at sivile som mister livet i deres krigføring oppnår martyrdom (The Somali Wire 2022).

¹⁸ Mange av hotellene som har blitt angrepet av al-Shabaab opp gjennom årene, er lokalisert i dette området og langs hovedveiene Airport Road og Maka al-Mukarama Road, som forbinder flyplassen med presidentpalasset «Villa Somalia». KM4-området er sentrert rundt rundkjøringen som forbinder disse to veiene (se Google Maps).

hotellkomplekset og begynte å skyte mot alle som oppholdt seg der. Den siste angriperen ble drept av myndighetsstyrker om morgenen den 21. august. Da var over 20 mennesker drept og over 100 såret (Faruk 2022). Angrepet underbygger dermed al-Shabaabs hensynsløshet overfor tilfeldige sivile når de angriper.

Angrep fra myndighetsstyrker og andre mot sivile

Som det fremgår av diagram 2, stod også andre aktører enn al-Shabaab bak vold mot sivile i Mogadishu. Nesten $\frac{1}{3}$ av slike angrep (som resulterte i 47 registrerte drepte) ble ifølge ACLED (2022) begått av myndighetsstyrker. Disse angrepene rettet seg i all hovedsak mot sjåførere og andre i tuktuker og andre kjøretøy. Etter Landinfos forståelse (og erfaring) må slike angrep seg i sammenheng med at myndighetsstyrker bemanner en rekke veikontrollposter i byen, som blant annet benyttes til å avkreve reisende for penger, og at det i denne sammenheng kan oppstå både konflikter og misforståelser. Flere av kildene viste til at klientilhørighet kan ha betydning i møtet med myndighetsstyrker. Personer fra sterke klaner eller med forbindelser til mektige enkeltpersoner i byen, risikerer ifølge kilde B (møte i Mogadishu, mai 2022) i liten grad reaksjoner fra myndighetsstyrker. Sterke klaner i Mogadishu er ifølge kildene først og fremst Hawiye-klanene Abgal og Haber Gedir, som dominerer Mogadishu og utgjør majoriteten av sikkerhetsstyrkene i byen.

Den islamske stat (IS) stod ifølge ACLED (2022) bak tre angrep mot sivile (som resulterte i 3 registrerte drepte). Disse angrepene fant sted i Bakara-området og rettet seg mot forretningsfolk som nektet å betale «skatt» til dem.

Angrep fra ukjente aktører retter seg ifølge ACLED (2022) også i stor grad mot forretningsfolk. Fordi gjerningspersonene er ukjente, forblir også motivene bak disse angrepene ukjente, men ifølge Landinfos lokale kilder i Mogadishu er slike angrep ofte økonomisk motivert eller et resultat av private konflikter.

Al-Shabaabs innflytelse i Mogadishu

Al-Shabaab har ikke hatt åpen tilstedeværelse i Mogadishu på over et tiår. Som det fremgår over, gjennomfører de imidlertid fortsatt angrep i byen.

I byens utkantområder, og da særlig Daynile og Kahda, som strekker seg inn i Nedre Shabelle,¹⁹ gjennomfører al-Shabaab angrep med mindre grupper «regulære» krigere, som trekker seg tilbake kort tid etter angrepet. Dette er mulig fordi organisasjonen kan bevege seg nokså fritt utenfor Mogadishu og andre

¹⁹ Mogadishu vokser stadig og byens grenser har i mange år ekspandert utover.

myndighetsbyer (se Landinfo 2019). Angrep i utkantområdene inkluderer også angrep med bombekastere mot mål i byen (se for eksempel Mohamed 2022).²⁰

Angrepene i øvrige, mer sentrale deler av Mogadishu, gjennomføres derimot av medlemmer som opererer fordekt og/eller ikke gir seg til kjenne før de slår til. De som gjennomfører hotellangrep og andre selvmordsangrep ankommer etter Landinfos forståelse normalt utenfra byen for å gjennomføre et spesifikt angrep. Likvideringer utføres imidlertid typisk av en eller noen få angripere som normalt unnslipper (ACLED 2022). Deres antall og grad av tilknytning til al-Shabaab og Mogadishu, er således uklare.²¹

De lokale kildene som Landinfo møtte i Mogadishu i mai 2022, viste til at al-Shabaab har skjulte medlemmer og sympatisører i Mogadishu, men at ingen vet hvor mange disse utgjør.

Mange informanter

Kildene var imidlertid omforente om at al-Shabaab har «mange» informanter i byen, inkludert i myndighetsapparatet. Flere av kildene viste til at nettopp det at ingen vet hvem som har tilknytning til al-Shabaab, gjør at mange har en forestilling av at «alle» kan være al-Shabaab og at organisasjonen dermed kan være «overalt». Landinfo fikk selv være vitne til denne subjektive forestillingen ved at enkelte lokale kilder dempet stemmen eller tok en pause i samtaler om al-Shabaab når en kelner eller andre utenforstående kom inn i rommet.

Kildene understrekte at informanter ikke nødvendigvis er medlemmer av al-Shabaab selv, da personer kan bli presset eller truet til å innhente og/eller dele informasjon om forhold som al-Shabaab har interesse for, for eksempel i forbindelse med forberedelser til et angrep (ses også Landinfo 2015a, s. 5).

Folk flest frykter dem, men al-Shabaab har begrensede ressurser

Kildene understreker at folk flest i Mogadishu frykter al-Shabaab, og at organisasjonen følgelig ikke trenger å være mange for å påvirke folk som lever i byen. Kilde B viste i denne sammenheng til at folk flest også er redd for å tipse myndighetene om personer de mistenker å ha tilknytning til al-Shabaab fordi mistenkte ofte slipper fri gjennom klanforbindelser og korrupsjon, og dermed kan hevne seg.²² Kilden underbygget dette ved å vise til at likvideringer i Mogadishu

²⁰ Al-Shabaab beskytter fra tid til annen mål i Mogadishu med bombekastere.

Bombekasterangrepene gjennomføres normalt ved at al-Shabaab laster bombekastere ut av minibusser i utkantområder av Mogadishu, avfyrer en håndfull granater, typisk mot de internasjonale basene ved flyplassen eller presidentpalasset Villa Somalia, og så forlater området før myndighetsstyrkene rekker å reagere. Beskytningene er ofte upresise, og rammer følgelig iblant også tilfeldige sivile.

²¹ Under tidligere reiser har enkelte kilder vist til at al-Shabaab (og andre) kan «outsource» likvideringer til kriminelle individer/grupper som utfører drap mot betaling.

²² En Landinfo-respons om reaksjoner mot personer som mistenkes for å ha bånd til al-Shabaab er under utarbeidelse.

ofte skjer midt på lyse dagen og blant mange folk, uten at noen griper inn, forsøker å stoppe gjerningspersonen/e eller ønsker å bistå myndighetene med å identifisere vedkommende. Ifølge kilden reflekterer dette frykten folk flest i Mogadishu har for al-Shabaab og at al-Shabaab følgelig kan drepe hvem de vil uten at forbipasserende griper inn.

De lokale kildene som Landinfo møtte under reisen i mai 2022 understrekte samtidig at al-Shabaab ikke har fritt spillerom i Mogadishu. Kildene underbygget dette ved å vise til at myndighetsstyrker har tilstedeværelse i alle byens distrikter/bydeler og at de jakter på al-Shabaab-medlemmer, blant annet i form av veikontrollposter og ulike sikkerhetsoperasjoner. Al-Shabaab kan med andre ord ikke gjøre som de vil.

Kildene D og E (møte i Mogadishu, mai 2022) understrekte i denne sammenheng eksempelvis at al-Shabaab ikke rekrutterer nye rekrutter i Mogadishu, selv om enkelte personer i byen slutter seg til organisasjonen, typisk gjennom familiemedlemmer eller venner,²³ ved å selv oppsøke al-Shabaab utenfor Mogadishu.²⁴

Landinfos kilder i Mogadishu, både i mai 2022 og ved tidligere informasjonsinnhentingsreiser, er også tydelige på at al-Shabaab sine medlemmer, støttespillere og ressurser i Mogadishu, er begrensede, og at organisasjonen følgelig må prioritere hva den bruker disse på. Dette underbygges blant annet av at det ikke foreligger informasjon som tilsier at al-Shabaab aktivt søker etter og dreper avhoppere i Mogadishu, selv om al-Shabaab formelt ikke aksepterer at medlemmer forlater organisasjonen (se Landinfo 2015b).²⁵ Kildene vi møtte mai 2022 ga i denne sammenheng alle uttrykk for at al-Shabaab i Mogadishu normalt ikke bryr seg om forhold som de vil slått ned på i områder som er underlagt deres kontroll. Kilde G (møte i Mogadishu, mai 2022) viste her eksempelvis til at det å spille fotball, som al-Shabaab forbyr, er et vanlig syn selv i Mogadishus utkantområder. Det al-Shabaab ifølge kildene derimot har blitt mer opptatt av i Mogadishu de senere årene, er økonomisk vinning.

Innkrevning av «skatter»

At al-Shabaab krever «skatter» fra ulike forretningsforetak i Mogadishu, har vært et kjent fenomen lenge. Allerede da Landinfo besøkte byen i februar 2012, forklarte en fremstående forretningsmann i Hamar Weyne, en bydel som aldri har vært underlagt al-Shabaabs kontroll, at organisasjonen krevde penger av ham. Lokale kilder har fortsatt å vise til slik pengeinnkreving i samtaler med Landinfo i

²³ I likhet med tidligere reiser, understrekte også kildene vi møtte denne gang at mange familier har medlemmer på begge sider, dvs. både i al-Shabaab og innenfor myndighetene, og at familiemedlemmene bistår hverandre på tvers av disse skillelinjene.

²⁴ Et eget temanotat om rekruttering til al-Shabaab er under utarbeidelse.

²⁵ En oppdatering av notatet om avhoppere er under arbeid. Oppdateringen baserer seg i stor grad på samtaler med kilder under informasjonsinnhentingsreiser til Mogadishu i februar 2019 og mai 2022. Informasjonen fra disse kildene tilsier dog ingen endring av hovedinnholdet i notatet.

årene etter dette, og også under informasjonsinnhentingsreiser mai 2022 viste samtlige av de lokale kildene til at al-Shabaab krever betaling fra forretningsfolk i byen. Innkrevingen skjer ifølge kildene normalt ikke fysisk, men gjennom mobiltelefon, noe som igjen underbygger at al-Shabaab ikke trenger å ha fysisk tilstedeværelse i Mogadishu for å påvirke folk som bor der.

På spørsmål om hvor utbredt pengeinnkrevingen er, ga kildene inntrykk av at det først og fremst er foretak som frakter varer inn og ut av Mogadishu, samt større forretninger som presses for penger. Alle de lokale kildene utpekte Bakara-området²⁶ som et kjerneområde for slik innkreving fra al-Shabaab. Panel of Experts on Somalia (2021, s. 20) viser til at særlig bedrifter og personer som driver eksport og import via havnen i Mogadishu presses for penger av al-Shabaab. Ifølge kilde A betaler også mange hjelpeorganisasjoner med kontorer i Mogadishu i det skjulte penger til al-Shabaab for å kunne drive bistand. Enkelte kilder ga også uttrykk for at enkelte hoteller betaler beskyttelsespenger til al-Shabaab.

Da organisasjonen ikke operer åpent, er det vanskelig å vurdere hvor omfattende al-Shabaabs skatteinnkreving i Mogadishu faktisk er (se også Hiraal Institute 2020). Flere av Landinfos lokale kilder i Mogadishu har i denne sammenheng også vist til at andre kriminelle aktører kan presse folk for penger ved å utgi seg for å være al-Shabaab.

Kildene var omforente om at folk som nekter å betale al-Shabaab risikerer reaksjoner, men forklarte samtidig at det i mange tilfeller er rom for forhandlinger med organisasjonen om betalingens størrelsesorden. Hiraal Institute (2020, s. 6) viser til at folk som ikke betaler risikerer å måtte stenge bedriften, flykte eller bli drept. Kildene understreker at folk flest derfor betaler. Det er uklart i hvilken grad al-Shabaab-angrep i Mogadishu knytter seg til innkreving av «skatter».

Kilde G og H viste også til at al-Shabaab de senere årene har begynt å investere i eiendom og utleiemarkedet i Mogadishu gjennom mellompersoner.

Innbyggere benytter seg fortsatt av al-Shabaab-domstoler utenfor byen

Selv om folk flest frykter al-Shabaab, viser de lokale kildene til at det fortsatt er slik at innbyggere i byen, selv med tilknytning til myndighetene, oppsøker al-Shabaab-domstoler i Nedre og Midtre Shabelle for å håndtere eiendomskonflikter, da myndighetenes domstoler er gjennomkorruperte (se også Landinfo 2018, s. 12-13). For noen utgjør altså al-Shabaab et alternativ til myndighetene for å oppnå rettferdighet i et samfunn hvor klientilhørighet og korrupsjon har så stor betydning. På spørsmål om i hvilken grad al-Shabaabs dommer etterfølges i Mogadishu, viste

²⁶ Bakara er et stort kommersielt område som omfatter mange gater og bygninger. Mesteparten av dette markeds- og handelsområdet ligger i bydelen/distriktet Hawl Wadag, men en liten del strekker seg inn i Hodan.

kildene til folk flest frykter reaksjoner fra al-Shabaab dersom de ikke gjør som de får beskjed om.

Den islamske stat (IS) har svært begrenset innflytelse

Som vist over, står eller antas IS å stå bak enkelte angrep mot myndighetsstyrker og forretningsfolk i Mogadishu (totalt 14 registrerte angrep på 18 måneder). Kildene som Landinfo pratet med i mai 2022, var omforente om at IS står bak enkelte angrep i Mogadishu, men at organisasjonen har svært begrenset innflytelse i byen.

Ifølge kilde A (møte i Mogadishu, mai 2022) er IS-angrepene mot myndighetsstyrker ment for å «oppretholde synlighet», mens angrepene mot forretningsfolk har bakgrunn i at IS forsøker å innkreve «skatt» fra disse. Sistnevnte underbygges av ACLED (2022). Også kilde C (møte i Mogadishu, mai 2022) viste til at IS forsøker å innkreve skatt fra forretningsfolk i Bakara-området. Kilden viste i denne sammenheng til at forretningsfolk i Bakara-området hadde stengt butikkene sine noen dager i januar 2022 i protest mot skatteinnkrevningen (se også Keymedia Online 2022). I hvilken grad IS faktisk lykkes med å kreve inn skatter fra forretningsfolk i Mogadishu, fremstår som uklart.

«Green Zone» referer først og fremst til flyplassområdet

Enkelte kilder viser til en såkalt «Green Zone» i Mogadishu. Begrepet har militært opphav og viser normalt til en perimenter som regnes som tryggere enn området utenfor denne («rød sone»). I Mogadishu referer dette begrepet etter Landinfos forståelse først og fremst til flyplassområdet, inkludert ATMIS- og FN-leiren som er lokalisert der. Kilde I (e-post av 12. juli 2022), kilde J (telefonsamtale 15. juli 2022) og ulike nyhetsartikler deler denne forståelsen (se for eksempel Jalloh 2020). Som nevnt innledningsvis, er flyplassområdet avsperrert fra resten av byen gjennom en rekke veikontrollposter og fysiske sperringer, og vanlige somaliere har i utgangspunktet ikke adgang dit.

Kilde C og kilde G (møter i Mogadishu, mai 2022) viste til at noen folk i Mogadishu benytter betegnelsen «Green Zone» også om andre deler av byen enn flyplassområdet. Kildene viste til at myndighetene har sperret flere mindre veier og etablert en rekke veikontrollposter for å beskytte ulike områder mot angrep. Dette har ifølge kildene resultert i at antall større angrep i de aktuelle områdene har gått ned.²⁷ Kildene understrekte at det kun er kjøretøy som blir kontrollert for

²⁷ Kildene forklarte også at veikontrollpostene skaper lange og tidkrevende køer. Mange reisende tar derfor en taxi eller tuktuk til en kontrollpost, passerer denne til fots, for så å ta en ny taxi eller

bomber og andre våpen. Fotgjengere blir ifølge kildene ikke kontrollert og kan fritt passere kontrollpostene. Det er altså ikke snakk om en adskillelse fra resten av byen, slik som er tilfellet med flyplassområdet. Landinfo har forsøkt å få klarhet i akkurat hvilke områder som faller inn under denne bruken av begrepet «Green Zone», men opplysningene fra kildene er ikke helt sammenfallende. Etter Landinfos vurdering underbygger dette at det her er snakk om en mer uformell og flytende bruk av begrepet.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

ACLED, dvs. Armed Conflict Location and Event Data Project (2022). *Curated Data* [s.1.]: ACLED. Tilgjengelig fra <https://acleddata.com/curated-data-files/> [lastet ned 24. august 2022]

AFP (2021, 31. januar). Civilians killed in al-Shabaab attack on hotel in Somalia. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/africa/20210131-somalia-s-al-shabaab-attack-hotel-in-mogadishu> [lastet ned 4. september 2022]

Al Jazeera (2021a, 5. mars). At least 20 killed by suicide car bomb blast in Somalia. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/5/at-least-20-killed-by-suicide-car-bomb-blast-in-somalia> [lastet ned 4. september 2022]

Al Jazeera (2021b, 3. juli). At least 10 killed by al-Shabab suicide attack in Mogadishu. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/3/at-least-10-killed-by-al-shabab-suicide-bomber-in-mogadishu> [lastet ned 4. september 2022]

tuktuk derfra. Flere av kildene Landinfo møtte, viste til at de hadde gjort nettopp dette for å møte oss.

- BBC (2022, 22. april). Somalia: At least six killed in Mogadishu attack near beach. *BBC*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-61196325> [lastet ned 4. september 2022]
- Faruk, O. (2022, 23. mars). Al-Shabab gunmen attack airport in Somalia's capital. *AP News*. Tilgjengelig fra <https://apnews.com/article/africa-somalia-mogadishu-al-shabab-1f68208d223285db793386bfcbb96263> [lastet ned 4. september 2022]
- Faruk, O. (2022, 21. august). Somali forces end hotel attack that left 21 dead, 117 hurt. *ABC News*. Tilgjengelig fra <https://abcnews.go.com/International/wireStory/somali-forces-end-hotel-attack-20-killed-88653005> [lastet ned 4. september 2022]
- Garowe Online (2022, 21. august). Somalia forces end deadly 30-hour hotel siege in Mogadishu. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-forces-end-deadly-30-hour-hotel-siege-in-mogadishu> [lastet ned 4. september 2022]
- Hassan, M. (2022, 16. februar). Al-Shabab Attacks on Mogadishu Police Stations Leave at Least 5 Dead. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/al-shabab-attacks-on-mogadishu-police-stations-leave-at-least-5-dead/6444293.html> [lastet ned 4. september 2022]
- Hiraal Institute (2020, oktober). *A Losing Game: Countering Al-Shabab's Financial System*. Mogadishu: Hiraal Institute. Tilgjengelig fra <https://demo.hiraalinstitute.org.so/wp-content/uploads/2021/11/A-Losing-Game.pdf> [lastet ned 5. september 2022]
- Hujale, M. (2022, 18. mai). Hassan Mohamud: The second coming of Somalia's new president. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/features/2022/5/18/somalias-new-president> [lastet ned 4. september 2022]
- Kahiye, M. (2021a, 15. juni). At Least 10 Somali Army Recruits Killed in Suicide Attack. *Voice of America*. Tilgjengelig fra https://www.voanews.com/a/africa_least-10-somali-army-recruits-killed-suicide-attack/6207041.html [lastet ned 4. september 2022]
- Kahiye, M. (2021b, 14. oktober). Somalia Marks Anniversary of Deadliest Terror Attack. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/somalia-marks-anniversary-of-deadliest-terror-attack-/6270767.html> [lastet ned 4. september 2022]
- Keymedia Online (2022, 26. januar). Somalia's biggest market closes its doors over ISIS extort tax. *Keymedia Online*. Tilgjengelig fra <https://www.keydmedia.net/news/somalias-biggest-market-closes-its-doors-over-isis-extort-tax> [lastet ned 4. september 2022]
- Landinfo (2015a, 2. juni). *Al-Shabaab og lokalt ansatte i AMISOM, FN og andre internasjonale organisasjoner*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Somalia-temanotat-Al-Shabaab-og-lokalt-ansatte-02062015.pdf> [lastet ned 4. september 2022]
- Landinfo (2015b, 5. august). *Reaksjoner mot al-Shabaab-avhoppere*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Somalia-temanotat-Reaksjoner-mot-al-Shabaab-avhoppere-05082015.pdf> [lastet ned 4. september 2022]
- Landinfo (2018, 15. mai). *Sikkerhetsmessige utfordringer i Mogadishu*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/05/Temanotat-Somalia-Sikkerhetsmessige-utfordringer-i-Mogadishu-15052018.pdf> [lastet ned 4. september 2022]
- Landinfo (2021, 15. juni). *Kampene i Mogadishu den 25. april 2021 og sikkerhets situasjonen i byen etter dette*. Oslo: Landinfo. <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2021/06/Respons-Somalia-Kampene-i-Mogadishu-den-25.-april-2021-og-sikkerhets-situasjonen-i-byen-etter-dette-15062021.pdf> [lastet ned 4. september 2022]
- Maruf, H. (2021, 14. september). Al-Shabab Attack Kills 11 in Mogadishu. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/6227333.html> [lastet ned 4. september 2022]

- Mohamed, H. & Specia, M. (2021, 15. juni). Suicide Blast at Military Training Camp in Somalia Targets New Recruits. *New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2021/06/15/world/africa/somalia-shabab-attack-turkey.html> [lastet ned 4. september 2022]
- Mohammed, A. (2022, 18. april). Al-Shabab Claims Mortar Attack on Somali Parliament. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/al-shabab-claims-mortar-attack-on-somali-parliament/6534121.html> [lastet ned 4. september 2022]
- UN Security Council (2021, 6. oktober). *Final report of the Panel of Experts on Somalia (S/2021/849)*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/somalia/letter-dated-5-october-2021-chair-security-council-committee-pursuant-resolution-751> [lastet ned 4. september 2022]
- Shahow, A. (2021, 5. mai). Who's afraid of COVID-19? Somalia's battle with the virus. *The New Humanitarian*. Tilgjengelig fra <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2021/5/5/whos-afraid-of-covid-19-somalias-battle-with-virus> [lastet ned 4. september 2022]
- SNL, dvs. Store norske leksikon. *Mogadishu* (sist endret 9. september 2021). Oslo: SNL. Tilgjengelig fra <https://snl.no/Mogadishu> [lastet ned 4. september 2022]
- The Somali Wire (2022, 24. august). Will the Haya Hotel siege lead to change? *Sahan*. Issue No. 442. [Elektronisk abonnementsstjeneste]
- Zeit Online (2021, 5. mars). Viele Tote bei Anschlag in Somalia. *Zeit Online*. Tilgjengelig fra https://www.zeit.de/politik/ausland/2021-03/mogadischu-somalia-anschlag-al-shabaab?utm_referrer=https%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2F [lastet ned 4. september 2022]

Muntlige kilder

- Kilde A, representant for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu, 29. mai 2022
- Kilde B, lokal representant for en internasjonal organisasjon, møte i Mogaidshu, 29. mai 2022
- Kilde C, lokal sikkerhetsansvarlig for en internasjonal organisasjon og tidligere sikkerhetsansvarlig for et hotell i Mogadishu, møte i Mogadishu, 29. mai 2022
- Kilde D, lokal representant for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu, 30. mai 2022
- Kilder E, lokal representant for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu, 30. mai 2022
- Kilde F, ansatt ved et lokalt hawalakontor, møte i Mogadishu, 30. mai 2022
- Kilde G, lokal ressursperson, møte i Mogadishu, møte i Mogadishu 30. mai 2022, samt telefonsamtale 14. juli 2022
- Kilde H, lokal representant for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu, 30. mai 2022
- Kilde I, lokal sikkerhetsansvarlig for en internasjonal organisasjon i Mogadishu, e-post av 12. juli 2022
- Kilde J, lokal ressursperson i Mogadishu, telefonsamtale 15. juli 2022

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.